

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII., József-körút 18.

Aci sunt a se trimite tot felul
de scrisori, cereri și bani

Apare în fiecare Duminică.

ADEVÉRUL

(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 3 coroane 20 fileri
Pe 1/2 an 1 coroană 60 fileri
Pe 1/4 an 80 fileri
Pe 1 lună 30 fileri
Un număr singur. 6 fileri

Organul partidei socialdemocrate din Ungaria

Foaie pentru poporul muncitor român din Ungaria

Toți frații noștri, cari nu primesc „Adevărul“ regulat, sunt rugați să ne facă cunoscut aceasta, ca să putem reclama la poștă, și să putem lua măsuri, ca să li-se trimeată foaia din nou și regulat.

ADMINISTRAȚIA.

Organisare.

III.

V'am arătat, că ce-i pricina nevoiei muncitorilor. Am arătat cum se poate că unii sug și mēduva din oasele muncitorului. Am să arăt acum modul de apărare în contra acestei jăfuirii și apēsării.

Vē spun de-adreptul: *numai prin social-democrație ne putem apēra.*

Pentru-că numai partidul socialdemocrat este acela, care nu umblă după nimicuri, nu luptă pentru lucruri nefolositoare, ci cerēnd drepturile muncitorilor, luptă în contra societății. Noi știm, că numai atunci vor avea capēt jăfuirile, dacă lumea întreagă se va schimba.

Să se schimbe lumea:

Să fie egalitate!

Să nu fie domn și slugă!

Fiecare să aibă modru de a lucra!

Numai acela să mănce, cine lucră.

Ce frumoase-s aceste zicāli și oare a cui inimă nu le dorește? Vezi bine nu-i destul să le dorim. Ci trebuie să și luptăm pentru

ele. Nici din grâu nu se face pită. Mai întâiu trebuie să secerăm grâul, apoi se-l plevim, să-l măcinăm și din făină câștigăm pita.

Dar păcatul muncitorilor români a fost totdeauna, că știa că nu-i bine, cume, dar' nu se mișca din loc.

Aștepta să-i sboare porumbul fript în gură. Dar porumbul n'a sosit și muncitorul român, stă să piară de foame.

Noi, socialdemocrații voim să trezim muncitorimea.

Sus, la muncă! Porniți la luptă mare și crâncenă, căci avem să dărîmăm poarta raiului pămēntesc, ca să ajungem și noi fericea.

Sus, la luptă! Oare nu doriți a scutura jugul greu, ce-l purtați de mii de ani?

Să scuturăm jugul. Să schimbăm mersul lumēi.

Dar' cum să-l schimbăm?

Asta nu merge de odată. Încetul cu încetul însă putem ajunge la scop. În locul unei căsi vechi nu putem ridica dintr'una un palat nou. Trebuie mai întâiu să dărîmăm frumos casa cea veche, cărămizile să le luăm cu prevedere, da de le putem folosi din nou. Și când va fi dărîmată casa cea veche, facem fundamentul la palatul cel nou, din fundament ridicăm pereții, pe pereți coperișul și așa ne vom muta în palatul cel nou.

Astfel și socialdemocrația.

Socialdemocrații vrea să dărîme zidurile lumēi stricate de azi și vrea să zidească în locul ei o lume mai bună, mai adevărată. Dar' ce folos am avea, cu nepricepuți să

dărîmăm lumea și apoi să nu putem zidi una mai bună în locul ei. Să fim dară cu cumpēt. Să înaintăm paș de paș și atunci ne vom ajunge scopul.

Cine vrea să zidească o casă, să fie zidar. Fiecare muncitor să fie dar zidarul lumēi. Și cum se învață acest meșteșug?

Cetiți, învețați! Acesta-i cel dintăiu pas spre fericire. Fără învățatură nu știți mersul lumēi și astfel apoi cum să-l schimbi? De aceea avem noi foaie, „Adevărul“ și alte scrisori cu multă învățatură, ca să le cetiți și să învețați din ele, dacă aveți voe a ținea cu noi întru schimbarea lumēi rele.

Cine din întēmplare nu știe ceti — *meargă la adunări socialiste.* Cereți din toate părțile orator dela partid, ca luminați să fie și aceia, cari — durere — nu știu ceti.

Și dacă ați ținut adunare, încă nu-i desul. *In fiecare comună să vē întemeiați un organ după îndrumările partidului socialist.*

Organul ar fi puterea cea mai mare a voastră. Acolo v'ați întruni, ați vorbi despre trebile voastre și ați afia, că ce-i de făcut.

Maī sunt și alte multe de făcut, căci — durere — noi suntem încă numai la începutul începutului. Dar' dacă veți înainta pe drumul adevărului, care vi-l arētăm noi, atunci ajungeți ținta.

Ne stați însă cu mânilor în sîn. Luminați-vē! Și luminându-vē pe voi înșiși luminați și pe alții.

Nainte de toate, răspândiți „Adevărul“, căci prin foaie arētăm noi, că ce-i de făcut. Este

Jertfa mașinei.

— Ei, badiță Ioane, par'că nu-i zi cu noroc azi, de bagă așa de strașnic în mașină Sandu, că nici de-o vorbă n'avem, răgaz, așa de curge grâul.

— Ce să nu bage, făi Mărucă, nu știți cum de l'a bătut boierul ieri, când i-se păruse, că prea lucra trăgănat? Zicea, că-i înțeleș cu tovarășii lui dela gura mașinei, să lucreze încet. Maī de ună-seară aceștia spusese vechilului, că i-au orbit pleava și i-au înăbușit praful și să-i mai schimbe, că sunt și iei oameni. Păzitorul însă le-a spus: „stați să vorbesc cu boierul“... Dar', prinde-ți sacul și fuga la grămadă, că-i plin....

— ... Și boierul, ce-a zis?

— Păi, ce să zică? Că iel nu vrea să știe nimica și că-i place să se țină de învoială, că, le-a spus, că de aceea s'a înțeleș să le dee lor câte unu-și-optzeci, adecă mai mult ca nouă cēșialalți, cu vorbă să stee, pe cât o avea de treerat, numai la gura mașinei. Iei, și Sandu-i din ceata lor și se vede că boierul și-a făcut socoteala, că de aceea băga mai încet ieri, că s'a înțeleș cu tovarășii lui. Dar' iel spunea, că-i iera cam rău. Și apoi știți cum ți-l'a bătut, de-i pornise, sēracul sângele... Iar, Mărucă, iute, să-mi iau sacul, că vine boierul.

* * *

Și băga Sandu la snopi, băga par'că să-și facă singur necaz. Păzitorul dela spatele lui îl suduia și-i tot zicea, că nu lucrează așa cum iar plăcea boierului. Și Sandu se îndirjea și mai tare și ca un nebun se întorcea când la dreapta, când la stânga și prindea snopii, de nu se mai ajungeau la deslegat și-i trântea în gura mașinei, unul după altul, că era grâul uscat și trecea ușor prin mașină.

Dar', munca fără cumpēt, aproape îl doborise și arșița soarelui arzător îi vărsa sudori. Iar huițul asurzitor al mașinei și neînțeleșurile ale păzitorului îi zăpăcise capul Sandului, de nu mai știa ce face. De-și mai întorcea trupul la dreapta și la stânga, de mai prindea cu brațele snopii, toate acestea le făcea așa în neștire, ca o mașină oarbă. Capul i-se năucise de mult și ochii lui vedeau numai stele, iar urechile îi vijiiu și-i picău ca apa la moară.

O huruitură surdă a mașinei, un vaiet prelung și neînțeleș, răcnetul desnădăjduit al păzitorului să se oprească vaporul, și țipătul înspăimēntat al fetelor dela deslegat, răciră inimile tuturor celor de jos, și ochii lor îngroziți și plini de milă se îndreptară sus, la tromba mașinei.

Zăpăcit și doborât, Sandu băga, băga în neștire snopii. Un snop mai greu, însă, țiri

cu dēnsul și mâna dreaptă a Sandului, și mașina, necruțătoare, nemiloasă și lacomă, i-o smulsese din umēr.

Când paille snopului blăstămat, căzură pline de sânge la gura mașinei lângă furca lui moș Marin, socrul lui Sandu, căruia mai mult ca ori-cui îi răcise inima huruitura surdă a mașinei, dēnsul ca un nebun svirli furca din mâni, și bocindu-se de asurzeala vēzduhului, alergă la scara mașinei. Acolea, câțiva inși coborise pe Sandu, care, doar' mai apucă să-și mai deschidă odată ochii, închizându-i apoi pentru vecie.

Când văzu moș Marin pe Sandu mort, cu fața neagră vēnătă, i-se făcu negru înaintea ochilor și scoțând un răcnet îngrozitor, ca vita la junghiere, se roti în loc și căzu leșinat, sprijinit de câțiva prieteni.

Când plecase din satul lui, din fundul muntelui, Sandu își lăsase pe Anica îngunchiată. Ce s'a mai bocit ea și ce s'a mai tânguit în noaptea zilei, când fu să plece Sandu.

— Cum de te înduri tu, Sandule, să mă lași singură, să-ți lași pruncuțul și să te duci pe căi străine... Că, mult ie lungă vara și cine știe pe unde-i rătăci, și cine știe de nu ți-i uita de noi“.

așadară de dorit ca cât mai mulți să citească foaia.

Sus dară la lupta pentru socialdemocrație, pentru fericire.

În numărul viitor vom publica statutele (legile) partidului, pe baza cărora ve puteți aflătura de partid.

I. Salușinsky.

Cătră frații români din Budapesta.

După-cum am anunțat muncitorii români vor întemeia: „Clubul muncitorilor români din Budapesta“. Ședința de constituire se va ținea *Duminecă, în 1 Noembrie n. după amiază la 2 oare în localul societății muncitorilor tincheri (Budapesta, VII., Döb-utca nr. 52, etagiul I.)*

Rugăm pe frații noștri din Budapesta, a veni în număr cât mai mare.

Conchemătorii.

Învățați carte!

(Publicăm acest articol, care a apărut în „Adevărul la Sat“ din București, dar' durere cele scrise în el ne sună și noauă Românilor din Ungaria.)

Făcându-să cercetări privitoare la știutorii de carte din țara noastră, suntem nevoiți să arătăm cu durere, că în această privință nici-căiri nu e mai mare numărul neștiutorilor de carte, decât la *poporul nostru românesc*.

Cu durere suntem nevoiți să arătăm această și cu atât mai mult ne cade greu să vedem acest lucru, când știut este, că nici ca număr, nici ca minte dată dela Dumnezeu nu suntem cei mai de pe urmă.

Vin vremuri tot mai grele; și om trebuie să fie, ca să le poată întâmpina. Cum vei face tu față, dacă nu te înarmezi, nu te întărești?

Iar tăria, singura tărie, care va birui toate vremile, este, a fost și va fi **cartea**.

Să ne îndemnăm dela cei-ce cu pași mari merg înainte pe drumul înaintării; să ne înspăimântăm și să ne îndepărtăm dela cei-ce rămân la starea lor dela început, să n'ajungem să ne trezim, că, „numai umbra spinului la ușa creștinului“.

Cine are carte, are parte, zice o veche vorbă românească, iar proverbele sunt pecețile înțelepciunii unui popor; să ascultăm

cu înțelepciune înțelesul proverbului și să mergem înainte cu duhul cel bun al vremii: cu dorul de învățatură.

Părinții, voi veți avea ajutor în greul zilelor de azi de știința de carte a copiilor vostri.

Iar aceștia la rândul lor ajungând în puterea vârstei, ști-vor cum să se poarte și să lucreze cu lumea, nelăsând să le treacă vremurile peste cap, ci înșiși întemeiând vremuri mai bune și mai fericite.

De aceea carte și iarăși carte să ne fie tot gândul pentru copiii noștri!

Să ne dăm silința, cei mari îndemnul, cei mici învățând, căci numai unde e silință și muncă, e bine.

Un singur gând să avem dacă suntem întunecați, să *învățăm și să întrecem celelalte neamuri*.

R. E.

Introducere din „Cartea poporului“

de Lamennais.

Tradusă din franțuzește de H. Mantel.

(Publicăm începutul unei cărți mari. Este o carte, scrisă frumos, cu multă știință și cred, că cele cetite vor face plăcere cetitorilor noștri. În articolul 1 de mai jos ve îndeamnă la luptă.)

Cătră cetitor. (1)

Această carte, scumpe cetitor, îți va da poate câteva învățături folositoare; ea-ți va arăta drepturile și datorii tale. Ea te va învăța cât e de nevoie de a te apăra cu tărie. Căci fără datorință ce o omul? Un fel de fiară sălbatică, fără legături, retras în sine însuși ca o fiară sălbatică în peștera sa, trăind o viață singuratică, oarbă împins de foame la jafuri și dormind când este ostenit.

Și fără drepturi ce e omul? Nimic altceva decât o unealtă a acelor ce au drepturi, un animal de casă, ceea-ce este pentru densii boul sau calul lor. Oare la această singură gândire nu-ți simți sufletul sculându-se de rușine și de indignare, tu făptura cea mai nobilă a lui Dumnezeu, chipul lui, regele făpturilor sale?

Dar' singur nu vei putea ajunge la nimic. Nu vei putea deci păstra și apăra drepturile tale neîncetat atâtea, decât unindu-te cu frații tăi.

Când vei fi priceput bine aceasta și când vei fi potrivit purtarea-ți acestor principii, o mare nădejde va străluci asupra lumii și

această nădejde să va împlini dacă vei înțelege că priceperea adevărului, hotărârile bune și sfinte pentru a produce roadele lor au nevoie să se întreprindă într-o acțiune statornică și neostenitoare.

Cele mai bune gândiri și cele mai curate se aseamănă grăunțelului ce rămâne șterp dacă nu-l îngropăm într'un pământ îngrijit și dacă nu-l cultivăm în timpul creșterii sale.

Fapte, fapte și iar fapte, s'au ve-ți rămănea totdeauna săraci.

Oamenii în loc de aceasta fiecare se ascunde în colțul său și adoarme neștiind să lucreze și neavând încredere în puterile sale. El se îndoiește — și aceasta îl duce la peire, căci îndoiala moleșind slăbește toate coardele voinței și amortește toate puterile sufletului.

Știu bine, că sunteți împrejurați de mii de greutate de mii de pedici: știu bine, că cei-ce ve gonesc la lucru cu biciul într-o mână și în cealaltă cu ștreangul ce vi-le-au legat la gât, supraveghează toate mișcările voastre și nu îngăduie ca să ve duceți la dreapta sau la stânga brazdei, pe care v'au silit să-o săpați în folosul lor.

Dar' când un ștreang și un biciu ajung pentru a ținea un om sub jug, aceasta este numai pentru-că acel om nu mai este om.

Priviți la o nație vecină, acele milioane de lucrători, galbeni de sleire și de lipsă, dar' în a căror pept bate o inimă pe care apăsarea n'a abătut încă. Priviți-ți, sculându-se împreună și cerând prin căile legale drepturile lor nerecunoscute și călcate în picioare.

Ei cred în Dumnezeu și în ei înșiși, ei cred în timpul sămănăturii în recolta viitoare și iată pentru-ce o vor culege. Statornicia lor prevăzătoare, nemlădioasă, neclintită, va împinge toate împotririile. Ziua dreptății, atât de mult așteptată va suna pentru ei și viitorul va povesti cum dintr'o închisoare, ei au făcut prin curagiul lor, o patrie.

Spuneți oare vocea lor n'a ajuns până la urechile voastre? sau poate acest mare glas, glasul unui popor întreg, zicând „voesc“, n'a mișcat nimic în sufletul vostru?

Ceea-ce ei pot, o puteți și voi. Puteți

și-a cercat Sandu s'o mângăie pe muere și s'o încredințeze, să nu-și mai amărăscă inima cu jalea, că el tot are să trebuiască să plece.

— „Uite, zicea densusul, de mult ni-s'a isprăvit mălaiul și jupân Vasilache, cărcimarul, dacă nu i-om plăti la Sfântă Marie datorita din iarna asta, la iarna cealaltă, apoi, n'o să ne mai de, și ce ni-om face atunci? Și apoi mai e de plată la perceptor, și Anicuță dragă, are să fie de nevoie și ceva pentru băiat. Și, nu rămâi tu atâta de singură, că eată, mămuca are să caute să stee laolaltă cu tine... Și Anico, să nu te amărăști, făcându-ți câte gânduri toate, despre mine, că doar' nu singur, și-s cu atâția tovarăși de aice din sat. Și unchiașul, nu-ți și el cu mine“?

Așa-și mângăie femeia.

A doua zi, când a fost să plece ceata, Sandu nu se mai sătura îmbrățișându-și femeia, și nu se mai îndura să-și lase pruncul din brațe, de nu intra socru-său să-i spue, cumcă tovarășii au pornit.

Din casa Sandului, au ieșit amândoi înlăcrămați, petrecuși, până s'au pierdut pe după dealuri, de ochii plânși și plini de jale ai Ancăi. Pleca Sandu să nu se mai întoarcă nici odată.

Din sat, Sandu și tovarășii lui au mers de-a dreptul la tîrg. Acolo i-au întâmpinat

sluga boierului Lungeanu, de prin văile Ialomiței, și i-au învoit pentru săpatul curuzului.

După săpat, s'au învoit și l'a seceriș, și fiindcă boierul nu vruse să le de drumul și cum erau apucați la mână cu munca neplătilă, au fost nevoiți ca să rămână tot la el și pentru trierat. Lui Sandu îi plăcuse lucrul asta. Își făcuse socoteala, că dac-o sta la un loc, la plată o să-și iee banii cât îi venea după muncă, odată, grămadă.

Mai rămăseseră câteva zile până la sfârșitul treierului, când Sandu își pusese în gând să se întoarcă acasă. Și ce fericit era Sandu, când se gândea, cum are să-și iasă Anca în cale, cu pruncul în brațe, și cum se vor îmbrățișa ei și cum își vor desmerda împreună pruncul, apoi cum vor sta sara, târziu și-și vor povesti unul altuia dorurile, ce le-au ars inimile, cât au fost departe unul de altul. Câte planuri nu-și întemeia Sandu la gândul întoarcerii. Si-ar fi fost Sandu fericit, și-ar fi fost fericit, femeia lui și pruncul, la întoarcerea lui. Dar' boierul habar n'avea de toate astea. Iel cerea lui Sandu să bage la coș înăspriț, și fără de milă de cei-ce sufer la gura mașinei, că de aceea îi plătea lui mai mult, și de aceea îi da lui două rachiri mai mult pe zi. Și puse pe sluga său de strajă ta spatele Sandului, să nu-l slăbească până ce n'o băga

să-i placă densusului. Și păzitorul nu-l slăbi pe Sandu, până ce mașina nu-l făcu placul boierului.

Adecă îi rupse mâna de moarte.

— Bună dimineața, Mărucă, dar' tot la sac?

— Tot bădiță, că nu vreau să mă schimb. Dar', am auzit, că pe moș Marin l'a fost dus la spital. Adevăratu-i?

— Da de unde. Ieri, după îngroparea lui bietu Sandu și-au dat socoteala, el și alt tovarăș al lui și au plecat acasă. Au cerut, ci-că și socoteala Sandului, dar' boierul li-a spus, că s'au făcut cheltueli cu îngroparea, și nu le-a dat-o. Și Sandu, spunea moș Marin, ci-că își lăsase la plecare nevasta cu un copil mititel.

— Sărăcuța de ea, bădiță Ioane, au n'o să înbunească oare, când o auzi de moartea lui năprasnică?

— Mai știu și ieu, Mărucă... Dar' prinde-ți sacul iute, că se uită păzitorul...

Și sormanu muere a lui Sandu a rămas văduvă, iar băiatul orfan.

I. Neagu.

vorbi, puteți cere a fi socotiți de ceva într-o societate, care nu există decât prin voi.

Puteți cere partea voastră din conducerile afacerilor publice, cari mai întâiu de toate vă aparțin voastră.

Puteți cere ca porțile locurilor unde se chibzuește asupra voastră, asupra intereselor voastre, asupra vieții voastre însăși să fie deschise aceluia pe care-l veți fi ales voi, pentru a vă reprezenta; ca dreptul de vot să se înalțe dela josnica stare a robului politic la demnitatea de cetățean.

Puteți cere de a nu mai fi în țara, care vă datorește vouă bogățiile și puterea ei, ceea-ce sunt acolo animalele de câmp și de ogradă.

Puteți cere ca obștea să se îndure de a vă recunoaște de oameni, ca o lege rădăcitoare să nu mai poată șterge semnul cel sfânt, pe care Dumnezeu l'a scris cu mâna sa, pe frunțile voastre.

Puteți să cereți aceasta, să o cereți fără intrupare, să o cereți întotdeauna mai tare; și dacă o veți cere în acest chip, cine va răspunde?

Ei nu vor îndrăzi. Voiți deci numai, și lumea-și va schimba fața ei. Iar dacă din potrivă, fiecare din voi tăcut se ține la parte, privind de acolo cum merg lucrurile și plângându-se că merg foarte rău, lăpădați nădejdea că ele vor fi mai bune și sub sarcina rătățiilor pe care le veți hărăzi copiilor vostri, nu acuzați decât pe voi însuși, trândăvia și nepăsarea voastră, egoismul (lașitatea) mișelia voastră.

(Va urma în numărul viitor.)

Din scripturi.

În cartea mea trecută ț'am dat sfatul să cetești sfânta scriptură, să vezi și tu, ce glăsuiesc învățăceii Domnului. Povața mea o țin de bună, dar' până vei avea tu singur înlesnire să te apuci de treaba asta, m'am hotărât să-ți arăt eu singur câteva zicări din sfânta Scriptură. Cu vorbele înălțătoare ale apostolilor vreau să-ți luminez mintea, cu strigătele lor înflăcărâte vreau să-ți mai însuflețesc inima. Ascultă:

Bogatul este un tâlhar, a zis Sft. Vasile.

Cine mai bine decât voi o știe asta? Nu de la voi fură cămătariu peticul de pământ, ca să-și mărească moșia? Nu pe voi ve înșală la socoteală, punându-vă să lucrați îndoit și luându-vă datoria de două și trei ori? Nu-i tâlhar cel-ce te fură la ori-ce pas?

Tu stai în arșiță de te istovești:

Privești lanul galben cum scânteie la soare și nici un pic de viață, de umbră, de răcoare, Jeratec pare câmpul și-n urmă și 'nainte, Doar' secerea sclicește și atât-ai de ferbinte Că sfirite sudoarea ce cade 'n boabe marf, Clădind răcoritoare comori pentru cei tari....

Iar ieii!?

Iei se primblă pe la băi și se îmbracă cu giuvaericele și haine scumpe, venite din țări străine și depărtate. Grăul care s'a făcut de pe urma muncii tale, și nu a lor, pleacă peste nouă mări și nouă țări, pentru-ca să ni-să întoarcă în schimb fel de fel de lucruri minunate, de cari se pot bucura numai ei.

Și după-ce muncești de te spetești ca să-ți îmbogățești pe dânsii, după-ce tu, voi toți țerani, sunteți sprijinul adevărat al țării acesteia, tot pe voi ve hulesc și ve batjocoresc.

Voi, pe umerii căroră să ridică tot statul; voi, cari plătiți toate speșele țerei, voi sun-

teți numai niște *leneși și bețivi*. Așa spun gazetele nerușinate plătite de apăsători. Iar ieii, cari n'ar putea trăi nici trei zile, fără munca voastră, ieii puturoșii, cari în viața lor n'au pus mâna pe hârleț sau pe sapă, și nici alte treburi de samă n'au făcut, ieii se laudă a fi totul în țara asta!... Ca și cum nu i-am ști noi ce poamă sunt!

Dar cel-ce are urechi, să audă! căci lucrurile se vor schimba pe lumea asta.

În Apocalipsu II. stau vorbele astea:

Să nu te temi de cazne. Va veni o vreme când deavolul vă va arunca pe câțiva în temniți pentru a vă încerca și a vă pune la ispită. Să rămâi credincios credinței tale și-ți voi da cununa vieții.

Și ciocoiul a aruncat pe mulți dintre noi în temniți și la mari cazne ne-a supus. Dar noi am rămas credincioși credinței noastre: **Desrobirea celor apesați!**

(București.)

Stoian.

RĂVAȘ.

CÂNTEC.

Frunză verde de dudău,
Rău era 'nainte, rău,
Când ciocoiul cel străin
Te umplea d'amar și chin.

Dar' acum e și mai rău,
Că ciocoiu-i frate-tău,
Că-i român și că-i creștin
Și la suflet tot hain.

(București.)

Gheorghe din Moldova.

Lipitorile.

Multe am scris noi despre lipitori. Vorbe adevărate, fapte aduse la lumină. Și ce fu plata noastră? Ne-au înfundat pîre și ne pun la răcoare. Cu toate-că, mărire, lucruri adevărate am scris noi.

Și ce am scris susținem și acuma. Pe poporul român nu numai porțile mari îl apasă, dar îi sug sângele cămătării, usurarii, cari se îmbogățesc mai ales pe ținuturile locuite de români. Iată o pildă:

În săptămâna trecută a fost înaintea tribunalului din Oradea-mare o pîră în contra unor bogățani, care au belit poporul până ce au putut. Acusații au fost:

1. Dr. Breider Mór, medic (doftor), om bogat în *Magyar-Cséke* (com. Bihor).

2. Bartok Kálmán președintele partidului independist, un proprietar mare și încă mai mulți.

În decursul procesului s'a aflat, că acești domni au dat țeranilor bani împrumut și au luat camete foarte mari, încât au sêrăcit românimea din ținutul acela. În înțelesul cel mai strict al cuvântului acești tâlhari au belit poporul muncitor. Tribunalul a aflat de păcătoși pe acești domni și a adus următoarea sentință:

Medicul Dr. Breider Mór a fost judecat la o lună închisoare și 500 coroane pedeapsă în bani.

Președintele partidului independist Bartok Kálmán a fost judecat la 2 luni închisoare și 800 coroane pedeapsă în bani.

Ceilalți cămătari asemenea au fost osândiți.

Astfel au pățit acuma domni. Dar' oare câți domni sunt, cari asemenea fac păcate de acestea și totuși umblă pe picior liber. Recomandăm judecătorilor a căuta pe toți cămătarii. Românii s'ar bucura să scape de ei.

O vorbă sinceră.

Multe s'au scris prin foaie despre necazul și amarul poporului român, dar' încă nici o foaie a domnilor n'a scris sincer, că ce-l cauza sêrăciei. Acum în fine s'a aflat o foaie îngurească plătită de domni, care — vrut-a, n'a vrut, noi nu știm — a scris adevărul.

Ziarul numit „Budapesti Hirlap“, scriind despre „revoluția“ Românilor zice într'altel: *Pe acest popor (român) numai acela nu l'a belit, cine n'a voit.*

Să trăiți domnilor dela „B. H.“ Ci-că adevărat ați vorbit. Dar ian' spuneți-nă Domnia voastră, dacă știți, că poporul român e belit, de ce-l lăsați? Unde-i răspunsul?

Iată-! Îl lăsați belit, pentru-că și Domnia voastră sunteți în rindul belitorilor.

Dar' poporul se va trezi și nu se va lăsa belit.

Vremea vine, vremea trece....

Congresul național bisericesc.

S'au adunat câți-va popi și niște prietini de ai lor în Sibiu, ca să țină congresul național bisericesc. Congresul a ținut 4—5 zile și se zice, că vreme acești popi au fost în Sibiu — toate beuturile din birturi s'au gătat. Mai zic alții, că beuturile le-ar fi beut chiar congresiștii, cari se sfătuiau cu chef mare. Dar' să nu creadă cineva, că acești popi sfinți au beut numai, ci au ținut și sfat. Într'altel l'au suduit cât au putut pe părintele Mangra, despre care se zice, că ar fi încluit mult și ar fi un om foarte stricat, immoral. Apoi au mai hotărât, că vor întemeia 2 episcopii noi. Ce mai hotăriri? Dar oare au întrebat sfinții lor, că poporul este aplicat a plăti încă 2 episcopii? Are el destui popi imorali pe cap, ce le mai dau trântori noi? Noaue nu ne trebuie episcopii! Sibiu.

I. M.
reporter.

„Victoria.”

„Victoria” este o bancă în Arad. Bancă românească, care sub scutul numelui de *român* jăfuesc pe români, cum îi jăfuesc celalalte bănci. Dar conducătorii acestei bănci — nescie români, bogățani — nu-și folosesc banii numai spre acel scop, ca să jăfuiască cu cametele cele mari poporul, ci — dupăcum ni se scrie din Arad — aceasta bancă își folosește banii și spre împedecarea socialismului. Aflăm, că această bancă vestită dă banii pe camete mari, dar interzice, ca datorii ei să fie socialiști. Adecă cămătarii din Arad vreau să întoarcă lumea din ținini, vreau să opriască socialismul. Este ceva de ris: nu-i destul, că-ți scot banii din buzunar și dacă nu le dai camete destule te licitează, acuma stau să-ți porunciască, ce săc rezzi despre socialiști!

Acuma putem aștepta, ca să amenințe pe românii datori, că dacă vor fi socialiști, le licitează — sufletul. Căci — să știți — cămătariul și dracul is în stare să-ți răpiască sufletul și odihna. Dar românii noștri se vor feri de cămătari, căci n'au voe să-și vîndă sufletul dracului.

Numai acel muncitor va putea înainta, care cetește și învață.

Avem guvern!

— Crisa politică. —

(Raport special.)

Budapesta, 28 Oct. 1903.

Tisa, ministru-președinte.

După atâtea luni de zile iar este speranță, că crisa va avea capăt. Regele după-ce s'a sfătuit cu politicianii maghiari a încrezut a pe contele Ștefan Tisa, să fie ministru-președinte și să-și formeze cabinetul. Tisa a venit la Pesta și acum ține consiliu cu politicianii maghiari. Se svonește, că cabinetul va consta din următorii:

Ministru-președinte și de interne: contele Ștefan Tisa.

Ministru de agricultură: contele Emeric Szecheni.

Ministru de finanțe: Ladislau Lukács.

Ministru de justiție: Alexandru Plösz.

Ministru de comerț: Carol Hieronimy.

Ministru de instrucțiune: Albert Berzeviczy.

Minstrul regelui: Groful *Andreu Hadik-Bárkoczy*.

Ministru de honvezi: *Alexandru Nyiri*.

Durere „*Adevêrul*“ nefiind foaie politică nu ne putem spune părerea despre acești domni.

Parlamentul.

În casa țerei Marți, în 3 Noemvrie s' va ținea o ședință formală, și atunci s' va prezenta guvernul nou.

Alegeri noue.

S' vorbește de sigur, că primul pas al noului ministru va fi, că va face noauă alegeri de deputați. La aceste alegeri — acum întâiadată — vor lua parte și socialiștii. Și în cercurile românești, unde a pătruns socialdemocrația, va participa partidul socialist.

Ex-lexul.

Dacă Tisa va fi primit în parlament, atunci el va cere să i-să voteze dările și speșele țerei. Dacă asta s' va întâmpla, atunci va avea capăt *ex-lexul*. Îndată s' vor încasa dările în țară.

Însă toate aceste is combinațiuni. S' poate, că maghiarii nici pe Tisa nu-l vor primi de ministru și atunci criza va dura mai departe.

Raportor.

ATENT!

Partida trimete orator (predicător) în oricare comună, unde frații au voe să țină adunări.

În privința adunărilor mai întâiu trebuie să s' trimeată cerere către secretariatul partidului. De aici s' va trimite cerere, ce trebuie dată la autoritate. Adresa: „*Adevêrul*“, *Budapest, VIII. József-körut 18.*

CRONICA.

Incercare de spargere. În noaptea de Marți spre Mercuri făptuitori necunoscuți au intrat, spargând poarta și ușa, în localul oficiului de dare din Aradul-nou (com. Timiș) și s' au apucat să spargă cassa cea mare, în care se aflau bani și hârtii de valoare, în care se aflau bani și hârtii de valoare, în care se aflau bani și hârtii de valoare. Servitorul judecătoriei cercuale Anton Hadzsi, care locuiește sub localul oficiului de dare, auzind larmă, a intrat cu mai mulți polițiști înarmați în localul oficiului de dare, dar hoșii dispăruseră. Cassa a rămas nevătămată și numai puși meselor erau spărți, din cari hoșii au luat vre-o 30 coroane. Gendarmeria caută pe făptuitori. (D.)

Hoț prins. Joi a fost prins la Timișoara un individ suspect. La el s' au aflat: un ceasornic de goldin, unul de argint, mai multe inele și juvaere și 185 coroane bani. Individul a mărturisit, că a comis furt cu spargere la negustorul S. Klein din Sacoșul-unguresc (com. Timiș).

Nenorocire. Flăcăul Ioan Sacsa din Suceani (în com. Liptó), tiner solid și cu purtări bune, Marți seara mergând acasă de la mireasă-sa, pe întunec s' a împedecat de gardinele scunde ale unei fântâni de la marginea uliței și a căzut în fântână cu capul în jos. Mercuri, în ziua când avea să se cunune, a fost aflat apoi în fântână, mort. (T. R.)

Învătători ucigaș. George Pompeiu parochul gr. or. român din Șuștra (com. Timiș), a trimis pe băiețelul seu de 10 ani Caius, la învățatoriul Nicolae Tororu ca să-i ceară foaia oficială. Învătătoriul a dat băiețelului foaia, dar după aceea socotindu-se altcum, a strigat după băiețel să se re'ntoarcă

și să-i redea foaia. Băiețelul fiind deja de parte n' a auzit strigătul, ci a alergat voios spre casă. La aceste învățatoriul a luat pușca și a pușcat după băiet, nimerindu-l în spate. Rana mitelului e mortală. Contra învățatoriului s' a introdus cercetare severă.

Sfat de avocat. În partida noastră este o *clasă de advocați*. Frații pot căpeta aici sfaturi în tot felul de pîre dacă ne scriu epistole, că ce năcazuri au. Să s' adreseze la partida noastră.

Muncitorii români din Budapesta s' vină la secretariatul partidei noastre (József-körut 18), căci voim să întemeiem în Pesta un club socialist român.

Beția și urmările ei.

— Publicăm acest articol, din care s' poate scoate foarte multă învățătură. —

(Urmare și fine).

Ce fac englezii și francezii.

Să ne luptăm și să ne nisuiim cu toate puterile contra beuturilor spirtuoase. Să ne nisuiim, ca din 350 milioane cheltuiți pe bere, vin, rachiu să rămână cât mai mult în ladă, și cât s' poate mai puțin să meargă la cârciumar. Numai decât vor fi mai mulți oameni trezi la minte, sănătoși și voinici și cu stare bună. Vor fi mai puține nenorociri cauzate din beție. Să ne înțelepțim din exemplul englezilor și al francezilor. Să nu așteptăm ca și la noi să facă beția așa stricăciunt mari.

În Franța s' cheltuiește pe an 1600 milioane de franci (1600 milioane de cor.) pe beuturi spirtuoase. Urmarea e că numărul crimelor e anual de 155.580. Atâți oameni făcători de rele, s' închid în temniți anual. De trei-zeci de ani încoace abia s' sporește numărul locuitorilor. Casele de nebuni sunt însă pline. Măsura soldașilor au scăzut-o, căci din cauza beuturii, oamenii rămân mai pitici.

În Anglia s' au cheltuit în anul 1883 aproape (125, 177, 275 funți sterlingi) 2500 milioane de coroane pe beuturi spirtuoase. Consumarea asta peste măsură de beuturi spirtuoase a avut urmări groaznice.

Numărul crimelor s' a urcat cu 41%. Numărul nebunilor în decurs de 10 ani dela 38,058 s' a urcat la 71.101. Căderea morală a fost înspăimântătoare. Numărul sinucigașilor a crescut uimitor.

Numerul celor în miserie și fără lucru în 1880 a fost de 837.940. Chiar aceea în Anglia acum sunt legi aspre cu cari s' luptă contra bețivilor de rachiu.

Dacă nu voim să ajungem și noi într'o stare așa de tristă, să luptăm din toate puterile. Cu atât mai mult, că noi nu suntem nici așa de mulți și nici atât de tari ca englezii. N' avem nici pământuri și nici bani atâția și așa la noi și o nenorocire mică, pare mai mare.

Un popor cuminte.

Formele împedecării acestei beții, cele mai bune sunt acelea cari sunt aplicate în Șvedia. Adecă aici încă în 1855 au observat, ce beătură afurisită e rachiuul. Chiar de aceea au oprit încă în anul acela de a s' fierbe rachiu acasă.

În anul 1865, au oprit să s' vîndă rachiu în cantitate mare. La particulari nici n' au dat voe să vîndă beuturi spirtuoase, numai societăților cari erau în slujba obștească. O parte a venitului, au folosit-o pentru lupta contra beuturilor spirtuoase.

Resultatul a fost surprinzător. În Șvedia și Norvegia din numărul locuitorilor nici 7% nu trăesc cu beuturi spirtuoase. Numărul nebunilor și al criminalelor a scăzut simțitor. Cerșitori și oameni fără lucru nici nu sunt.

Contra beuturilor spirtuoase au avut influență mare și societățile de temperanță. Basa cea mai înțeleaptă e a învăța poporul

să cunoască influința stricăcioasă a rachiului. *Cel-ce cunoaște otrava primejdioasă a rachiului, s' va feri de el.*

Poșta „Adevêrului“.

B. I. ospetar Brașov. Dupăcum ați cerut am corigat adresa. Foaia merge în rënd.

Șt. T. Sendlak. Deaici încolo veți primi regulat „*Adevêrul*.“ A fost greșală.

P. Z. Wiena. Da, C. cel cunoscut de Dta este redactorul nost. Te rugăm a răspândi *Adevêrul* printre frații din Wiena.

C. T. Wiena. Nrii 3. 4. 6. trimiși. Salutați fraților români din Wiena! Adunați și răspândiți *Adevêrul*.

I. M. Dognácska. Îndată-ce vor găta advocații nostri afacerea Dtale, veți căpata răspuns.

Gh. Hr. București. Corigat. în rënd. Vă rugăm, a răspândi *Adevêrul* prin București.

I. L. Ploiești. Foia ț-i-o trimitem regulat, nu am putut responde până acu în lipsă de timp, scrisore urmează salutare.

G. T. soldat în Zemlin. Nu știu ce e cauza de nu mi-ai răspuns la scrisoarea ce țam trimis-o. Doar ești bolnav? Ai fost acasă? Eu Duminecă voi fi la Arad. Te salut C.

G. T., cul. tip. în Sibiu. Cele cerute o să ț-i-le trimit săptămâna viitoare. Cum îți mai merge? Scrie-mi vre-o noutate. Salutare. C.

Presă noastră.

În editura *partidei socialdemocrate din Ungaria* apar următoarele foi:

În limba maghiară:

Népszava.

Apare în fiecare Marți, Joi și Duminecă.

În limba nemțescă:

Volksstimme.

Apare în fiecare Joi.

În limba sêrbească:

Narodna Rieci.

Apare în fiecare Joi.

În limba românească:

Adevêrul (Glasul Poporului).

Apare în fiecare Duminecă.

Fraților! Numai așa putem înainta, dacă cetim și învățăm.

Răspândiți foile partidei.

Editor: Partida socialdemocrată din Ungaria.

Redactor responsabil: Aurel Cristea.

Anunț.

Pentru anunț nu luăm responsabilitatea.

Cele mai bune haine vinete de lucrători:

REFORM Hainele

acestea is pregătite din cea mai bună materie brută, cusute duplu și nu-și pierd culoarea, (bumbi patentati). Haine, mantile și căputuri de **REFORM** s' capetă

numai la frabricanții

MAJOET COMP.

Fabricanți de vestimente vinete de muncitori

Budapest, Arany János-u. 22.

Modele și liste de preț s' trimit gratis și franco. Corespondență românească.